REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide

Številka: 172-01-2/2025/8
Ljubljana, 11. 2. 2025

Komisija Državnega sveta za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide je, na podlagi drugega odstavka 56. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 - uradno prečiščeno besedilo, 95/09 - odl. US in 21/13 - ZFDO-F, 81/18-odl. US in 16/23) ter 20. in 97. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20, 67/22 in 69/23), oblikovala naslednje

Mnenje

k Pobudi Omrežja e-seniorji 55+: Nedotakljivost pokojnine. Jemanje pokojnine osebi, ki še dela, je kršenje pravic upokojencev.

Komisija za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide (v nadaljevanju: komisija) je na 38. seji 6. 2. 2025 obravnavala Pobudo Omrežja e-seniorji 55+: Nedotakljivost pokojnine. Jemanje pokojnine osebi, ki še dela, je kršenje pravic upokojencev (v nadaljevanju: pobuda).

Komisija **se je seznanila** s pobudo, katere vsebino so komisiji predstavili zasl. prof. dr. Jože Gričar, prof. dr. Boris Cizelj in prof. dr. Tamara Lah.

Pojasnjeno je bilo, da si Omrežje e-seniorji 55+, ki je bilo vzpostavljeno 2017 in katerega predstavniki delujejo po 15 mestih v Sloveniji, pa tudi mednarodno, prizadeva, da bi se spričo podaljševanja življenjske dobe (v zadnjih 50 letih za 20 let) družba prilagodila dejstvu, da podaljševanje življenja s seboj nosi prednosti, pa tudi izzive. Kot družba se na eni strani soočamo s podnebnimi spremembami, spremembami v biodiverziteti, z izumiranjem živalskih vrst, po drugi strani pa z boljšimi razmerami za življenje ter napredkom v medicini, kar pozitivno vpliva na dolgoživost družbe. Ob znižani stopnji rodnosti v razvitih zahodnih državah slednje sicer lahko vodi v demografsko krizo, s čimer se soočamo tudi v Sloveniji.

Omrežje e-seniorji 55+ meni, da se lahko pastem demografske krize izognemo tudi z zagotavljanjem pogojev za podaljšanje aktivnosti v starosti, ob podpori medicine, ki skrbi, da dlje časa ostajamo (vsaj relativno) zdravi. Izpostavlja tudi nujnost računalniškega in tehnološkega opismenjevanja starejših ter izkoriščanje vseh prednosti t. i. srebrne ekonomije, ki med drugim zajema tudi možnosti zaposlovanja starejših, ki ima po oceni Omrežja 55+ velik potencial. O srebrni ekonomiji je aprila 2018 potekalo tudi mednarodno

posvetovanje v Škofji Loki, na katerem so bile izpostavljene določene težave s trenutno ureditvijo možnosti hkratnega prejemanja pokojnine ter plačila za delo.

Omrežje 55+ opozarja na to, da trenuten sistem, po katerem se upokojencu, ki še dela, za del aktivnosti zmanjša prejemek iz naslova pokojnine, ni ustrezen. Tisti upokojeni, ki bi želeli biti aktivni, ker to zmorejo tako psihično kot fizično, imajo za to trenutno omejene možnosti oziroma imajo slednje finančne posledice, ki so za upokojence neugodne. Pri tem Omrežje 55+ izpostavlja, da za nekatere upokojence delovna aktivnost predstavlja željo in izbiro, za druge pa, zaradi nizkih pokojnin, skorajda nujo.

Omrežje e-seniorji 55+ ocenjuje, da trenutni sistem, po katerem je delo upokojencev omejeno, ovira tudi delodajalce, ki bi za marsikaterega upokojenca želeli, da nadaljuje s svojim delom ter prenaša svoje znanje mlajšim zaposlenim. Omrežje e-seniorji 55+ pri tem izpostavlja dobre prakse iz tujine, kjer se aktivno išče rešitve tako za zgodnejše zaposlovanje mladih kot čim kasnejšo upokojevanje starejših.

Izpostavljajo tudi, da je bilo le 56 držav na svetu do sedaj sposobnih prepoznati koristi človeškega kapitala v starosti ter poskrbeti, da se dobršen del populacije nad 65 let (pribl. 30 %) ne čuti odrinjenih na rob družbe. Izpostavljajo tudi 25 držav, ki delo po upokojitvi obravnavajo kot dogovor med delodajalcem in upokojencem, ki bi želel še biti aktiven, pri čemer ne glede na obliko dogovora, z izjemo Avstrije, slednji nima vpliva na že pridobljeno pravico v obliki pokojnine. Da je pokojnina nedotakljiva poudarjata tudi Evropska komisija in Evropski svet, slednje je zapisano tudi v slovenskem pravnem redu.

Omrežje e-seniorji 55+ prav tako ugotavlja, da v Sloveniji pokojnino prejema kar 32 % prebivalstva, v EU pa v povprečju le 27 %. Razmerje med aktivnim prebivalstvom in upokojenci je v Sloveniji prav tako problematično, visoka je tudi stopnja nezadovoljstva starejših pri delu, ki je bistveno višja od povprečja EU (v Sloveniji 80 %, povprečje EU 30 %, na Finskem celo 20 %). Vse navedeno po oceni Omrežja e-seniorji 55+ navaja na nujne spremembe v naši družbi, v kateri sicer vprašanja, povezana s starejšimi in odnosom do njih, predstavljajo zgolj del celotnega problema. Zavzemajo se za to, da bi se znanje, izkušnje in modrosti starejših čim bolje izkoristilo in spodbujalo že prej omenjeno srebrno ekonomijo, ki v svetovnem merilu predstavlja cca 32 % skupnega BDP. Kapital, ki ga ima na voljo generacija nad 55+, je velik, prav tako ga lahko starejše generacije v primerjavi z mlajšimi aktivneje trošijo in tudi dodatno investirajo.

Vse razvite in napredne države se po opozorilih Omrežja e-seniorji 55+ temu področju posebej posvečajo, saj dobre rešitve na tem področju lahko vodijo v širši družbeno-ekonomski razvoj, medtem ko v Sloveniji po večini potencial starejših ostaja neizkoriščen. Veliko je govora o institucionalnem varstvu za starejše, dolgotrajni oskrbi, manj pa o potencialu starejše generacije, da še vedno ustvarja dodano vrednost v družbi. Tudi z vidika zapolnitve kadrovske vrzeli, prenosa znanj med generacijami itd. Omrežje e-seniorji 55+ poziva tudi k odpravi t. i. starizma v družbi.

Kot pomemben del kapitala starejših se prepoznava akumulirano znanje, ki se ga lahko uspešno prenaša na mlajše generacije. Pobudniki ob tem opozarjajo, da nadaljevanje delovne aktivnosti starejše generacije nima nujno za posledico zasedanja delovnih mest, ki bi jih sicer lahko zasedli mlajši, saj eni in drugi na podlagi izkušenj in pridobljenih znanj

praviloma izpolnjujejo pogoje za zasedbo različnih delovnih mest in se s tega vidika lahko uspešno medsebojno dopolnjujejo.

Za učinkovitejšo izrabo kapitala starejših je treba po oceni Omrežja e-seniorji 55+ oblikovati ustrezne temelje, predvsem ekonomske, ki bodo spodbujali aktivnost starejših, ne glede na to, ali gre za osebe, ki so do izpolnitve pogojev za upokojitev opravljale pretežno fizično ali umsko delo. Pobude glede možnega nadaljevanja delovne aktivnosti v polni meri namreč prihajajo od predstavnikov obeh navedenih skupin upokojencev. Trenutno so namreč po oceni Omrežja e-seniorji 55+, kot že navedeno, te opcije zelo omejene ter s finančnega vidika nevzpodbudne, za posledico pa imajo znižanje pokojnin in/ali so časovno omejene in s tem neustrezne.

Omrežje e-seniorji 55+ poudarja, da gre za zelo kompleksno tematiko, ki bi terjala širše posvetovanje, zato so predlagali, da se slednje izvede v sodelovanju z Državnim svetom že aprila 2025. Ideje Omrežja e-seniorji 55+ podpira tudi Inženirska akademija Slovenije.

Komisija je bila seznanjena tudi s stališčem pristojnega Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ), ki ga je predstavila vršilka dolžnosti generalnega direktorja Direktorata za delovna razmera in pravice iz dela Lidija Šubelj. MDDSZ izpostavlja, da pokojninsko in invalidsko zavarovanje kot eno izmed socialnih zavarovanj predstavlja zavarovanje za primer nastopa rizika starosti, pri kateri se predvideva, da posameznik ni več zmožen sam z delom zagotavljati svojega dohodka. Posledično je v primeru izpolnjevanja ostalih pogojev iz zakonodaje lahko upravičen do starostne pokojnine, ki mu nadomešča dohodek, ki ga je prejemal tekom njegove aktivne dobe. Če pa zavarovanec kljub izpolnitvi pogojev za upokojitev lahko še naprej opravlja delo in prejema plačilo, se navedeno tveganje ne uresniči, socialni primer izgube ali zmanjšanja dohodka zaradi starosti pa ne nastane.

Kot pojasnjuje MDDSZ, v skladu z veljavno zakonodajo status zavarovanca (in ne uživalca pravic, kot opozarja MDDSZ) praviloma ni združljiv s statusom upokojenca oz. uživalca pravice, razen v nekaterih zakonsko določenih primerih. Upokojitev prav tako ni obvezna, saj se lahko vsak sam odloči, ali se bo upokojil ali pa bo še naprej opravljal delo oz. dejavnost.

T. i. dvojni status je v Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 48/22 – uradno prečiščeno besedilo, 40/23 – ZČmIS-1, 78/23 – ZORR, 84/23 – ZDOsk-1, 125/23 – odl. US in 133/23; v nadaljevanju: ZPIZ-2) urejen sistemsko, pri čemer pa se mora zagotavljati enaka obravnava za vse zavarovalne podlage oz. za vse kategorije zavarovancev do dvojnega statusa. Se pravi, veljavna ureditev že zdaj omogoča več različnih možnosti, kako lahko uživalci pokojnine oz. upokojenci prejemajo določen dohodek, oziroma način, na katerega lahko zaposleni prejemajo del pokojnine, obenem pa so nagrajeni tudi z višjim odmernim odstotkom.

Dvojni status je omogočen v okviru različnih institutov - eden od njih je institut izplačila dela pokojnine (40 % pokojnine v prvih treh letih po izpolnitvi pogojev za starostno upokojitev, kasneje 20 %). Ta institut je namenjen spodbudi zavarovancem za ostajanje v zaposlitvi in kot posebni bonus tistim zavarovancem, ki so kljub izpolnjevanju pogojev za starostno pokojnino še naprej vključeni v obvezno zavarovanje za polni delovni oz.

zavarovalni čas. Slednje pomeni, da z dopolnitvijo daljše zavarovalne dobe poleg kratkoročne spodbude v obliki izplačila sorazmernega dela pokojnine tudi dolgoročno pridobivajo višje pravice oziroma višjo pokojnino, saj se tako pridobljena doba vrednoti ugodneje za vsako nadaljnje leto nad doseženimi 40 leti pokojninske dobe brez dokupa, ki je bila dopolnjena v obveznem zavarovanju. Navedeni bonus pa velja največ do treh zaporednih let zavarovanja (1,5 odstotka za vsakih šest mesecev dodatno dosežene dobe brez dokupa oziroma 3 odstotke za 1 leto oziroma 9 odstotke za tri leta). Pravico do dela pokojnine trenutno koristi cca 2000 upravičencev – okrog 16.000 jih prejema del pokojnine v višini 40 %, preostalih 4.000 pa v višini 20 %.

Drugo možno izjemo od načela nezdružljivosti uživanja pokojnine in hkratnega opravljanja dela in opravljanja dejavnosti po ZPIZ-2 predstavljata tudi institut delne pokojnine (cca 5000 uživalcev te pravice) ter institut ponovnega vstopa v obvezno zavarovanje za vsaj 2 uri dnevno oziroma 10 ur tedensko. Temeljni namen delne pokojnine je v postopnem in bolj fleksibilnem prehodu v upokojitev. Po pojasnilu MDDSZ gre za pravico, ki izhaja iz spoštovanja osnovnega pravila pokojninskega sistema, da sta status upokojenca in status zavarovanca nezdružljiva, zato je delna pokojnina priznana v sorazmerju s preostalo delovno aktivnostjo zavarovanca in pokriva čas, ko zavarovanec ni delovno aktiven, ob predpostavki, da ima zaradi delovne aktivnosti za krajši delovni čas ustrezno nižje dohodke.

MDDSZ navaja tudi druge institute, na podlagi katerih lahko upokojenci opravljajo določeno aktivnost, ki pa ne vplivajo na samo izplačilo pokojnine, npr. pogodbe civilnega prava (avtorska pogodba, pogodba o delu), osebno dopolnilno delo, kratkotrajno delo in pod določenimi pogoji tudi dopolnilna dejavnost na kmetiji.

Vsi navedeni ukrepi so po pojasnilu MDDSZ prostovoljnega značaja in so bili oblikovani v dialogu s socialnimi partnerji, s čimer se potrjuje tudi njihova družbena sprejemljivost. MDDSZ dodatno pojasnjuje, da je bila možnost uveljavitve polnega dvojnega statusa (t. j. prejemanja polne pokojnine ob hkratnem nadaljnjem opravljanju dela oz. dejavnosti v polnem obsegu in pridobivanja ekonomske koristi tudi iz tega naslova) že večkrat predmet intenzivne razprave tudi v okviru Ekonomsko-socialnega sveta (ESS). Med drugim v okviru pogajalske skupine leta 2019, vendar so takrat socialni partnerji tej ideji nasprotovali. MDDSZ ob tem poudarja, da gre za vsebino, ki mora biti dogovorjena v okviru socialnega dialoga in glede katere mora biti sprejet tudi širši družbeni konsenz. Trenutno potekajo pogajanja o spremembah sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja in zelo verjetno bo ta tematika ponovno stvar razprave.

Komisija je bila seznanjena tudi s stališčem Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (v nadaljevanju: Zavod). Njegov generalni direktor Marijan Papež je uvodoma podal odgovore na vprašanja, ki so jih izpostavili pobudniki v svojem dopisu, in sicer glede tega, kdo je predlagal, da se osebam, ki še delajo, jemlje pokojnina (odgovor: nihče); kateri organ in kdaj je sprejel predpis, da se osebam, ki še delajo, jemlje pokojnina (odgovor: noben organ) in kje je predpis objavljen (odgovor: nikjer). Odzval se je tudi na trditev Omrežja e-seniorji 55+, da državni organi z jemanjem pokojnine kršijo pravice upokojencev ter poziv, da naj umaknejo zahtevane predpise ali navodila, ker so v nasprotju z načelom nedotakljivosti pokojnine. Izpostavil je, da umik kakršnihkoli dokumentov ni možen, ker slednji ne obstajajo.

Pojasnil je tudi, da je novela ZPIZ-2, ki je bila zavrnjena na referendumu 5. junija 2011, vsebovala določbo, da se uživalcem predčasne (in ne starostne) pokojnine omogoči ostajanje v zaposlitvi ter hkratno prejemanje dela pokojnine v višini 20 odstotkov, kar se Zavodu ni zdela ustrezna rešitev, saj bi se na ta način neustrezno stimuliralo tiste, ki niso izpolnili niti še pogojev za polno - starostno upokojitev. V okviru prve različice ZPIZ-2, ko je bil minister Andrej Vizjak, pa je bila nato sprejeta rešitev, da se tiste, ki so že izpolnili pogoje za starostno upokojitev po ZPIZ-2 stimulira z 20 %-nim delom pokojnine v primeru nadaljevanja delovne aktivnosti. Tisti, ki so izpolnjevali pogoje za starostno upokojitev tako po ZPIZ-1 kot tudi po ZPIZ-2, pa so se morali odločiti, ali se bodo upokojili po ZPIZ-1 brez možnosti prejemanja dela pokojnine v višini 20 % ali nadaljevali z delom in prejeli prej navedeni bonus.

Dodatno je pojasnil, da je bila po ZPIZ-1 v 18. členu za določene kategorije zavarovancev (cca 5000) omogočena možnost nadaljnjega opravljanja dejavnosti in hkratnega prejemanja pokojnine, na podlagi plačila pavšalnih prispevkov. Z ZPIZ-2 navedene možnosti, po prehodnem obdobju do 2014, v katerem so se ti zavarovanci morali odločiti ali bodo nadaljevali z delom ali se dokončno upokojili, ni bilo več. Z ZPIZ-2 pa je bila nato uvedena rešitev, ki je bila enaka za vse zavarovance (izplačilo dela pokojnine v višini 20 %), ne glede na njihov status. Kot rešitev za samostojne podjetnike pa je bila ponujena možnost vključitve v zavarovanje za najmanj 10 ur/tedensko oz. 2 uri/dan, na podlagi zavarovanja za ¼ ter prejemanja 75 % pokojnine. Zanje je bila zato, ker praviloma plačujejo nizke prispevke in imajo posledično nizke pokojnine, takšna rešitev bistveno ugodnejša, kot bi bila v primeru, če bi prejemali celotno pokojnino in plačevali polne prispevke.

V vsem tem času je bilo po pojasnilu Zavoda možno zaznati tudi težnje po omogočanju prejemanja 100 % starostne pokojnine in hkratne delovne aktivnosti. Z ZPIZ-2G je bila nato uveljavljena rešitev, po kateri se za prva tri leta po izpolnitvi pogojev za starostno upokojitev omogoči prejemanje 40 % starostne pokojnine, po preteku tega obdobja pa 20 %, če zavarovanec ostaja polno delovno aktiven. Navedena rešitev je bila rezultat pogajanj, pri čemer ni bil sprejet predlog, da bi se izplačilo 40 % starostne pokojnine omogočilo tudi v primerih izpolnitve pogojev za predčasno starostno upokojitev.

Rešitev izplačila dela pokojnine v višini 40 % je bila v osnovi predlog delodajalcev, ki pa nato v samem procesu sprejemanja zakonodaje niso bili deležni pravice, da odločajo o tem, ali lahko po izpolnitvi pogojev za upokojitev nekdo še ostane delovno aktiven ali ne.

Zavod v zvezi z navedenim ocenjuje, da gre za ugodno rešitev za zavarovance, ki, če vztrajajo pri delovni aktivnosti tudi po doseženih 40 letih pokojninske dobe, hkrati prejemajo 40 % starostne pokojnine, dviga pa se jim tudi odmerni odstotek (v treh letih za 9 odstotnih točk, kar pomeni povečanje pokojnine za dobrih 14 %). Da gre za ugodno rešitev kaže tudi 4000 uživalcev pravice, ki nadaljujejo z delom tudi po treh letih in se jim izplačuje 20 % starostne pokojnine.

Zavod pri tem opozarja, da je treba pri oblikovanju ukrepov imeti v mislih vse zavarovance, ne zgolj tiste, ki so še v dovolj dobri psiho-fizični kondiciji, da lahko nadaljujejo z delom tudi po izpolnitvi pogojev za starostno upokojitev. Fizični delavci

namreč praviloma niso sposobni nadaljevati z delom, medtem ko se določenim poklicnim profilom (npr. profesorjem, zdravnikom itd.) že zdaj omogoča, da nadaljujejo z delom do določene mere in jim to ne vpliva na izplačilo pokojnine (npr. prek avtorskih in podjemnih pogodb). Zavod in osebno tudi generalni direktor Marijan Papež posledično trenutno ureditev v zakonodaji ocenjujeta kot ustrezno.

Komisija je bila seznanjena tudi s stališčem prof. dr. Grega Strbana s Pravne fakultete Univerze v Ljubljani, ki je menil, da se je v marsičem mogoče strinjati s pobudniki, predvsem z ugotovitvijo, da dandanes živimo dlje. Podpira tudi idejo, da bi morali biti starejši enakopravno vključeni v vse aspekte življenja v družbi. Izkušnje, ki jih imajo, z upokojitvijo namreč ne izginejo.

Poudaril je, da mora imeti posameznik po izpolnitvi pogojev za upokojitev možnost izbire, ali bo z delom nadaljeval ali ne. Izpostavil je tudi naslov dokumenta, ki ga je pripravilo Omrežje e-seniorji 55+ in se nanaša na nedotakljivost pokojnine, pri čemer navedeno po njegovi oceni ni sporno. Pokojnine so nedotakljive, bolj je aktualno vprašanje, kakšni so pogoji za pridobitev pravice do pokojnine (predvsem starostne) ter kakšna je odmera oziroma višina pokojnine. Podatki o starostnih pokojninah v Sloveniji kažejo, da trenutno povprečna starostna pokojnina znaša cca 900 evrov, brez sorazmernih in delnih pokojnin 1020 evrov, za najmanj 40 let pokojninske dobe brez dokupa pa 1120 evrov.

Kot pojasnjuje dr. Grega Strban, je trg dela v EU, vključno s pokojninskimi sistemi, prepuščen v urejanje državam članicam. Pri tem je Sodišče Evropske unije odločilo, da lahko države predpišejo tudi prisilno upokojitev oziroma prenehanje delovnega razmerja pri določeni starosti. Nekatere države poznajo tudi tovrstno ureditev (npr. Belgija, ki ima to mejo postavljeno pri 65. letu starosti), tudi v Sloveniji so aktualne določene tovrstne starostne omejitve v okviru javnega sektorja (npr. za opravljanje sodniške funkcije po izteku 70. leta starosti).

Pogoji za pridobitev pokojnine so po razlagi dr. Strbana v posameznih državah EU različni, zato se tudi v angleščini v povezavi iz upokojevanjem uporablja več različnih izrazov: »age pension« ali »seniority pension« ali »retirement«. Prva različica je vezana na starost upokojenca, druga različica na doseženo pokojninsko ali zavarovalno dobo, tretja pa na obvezno upokojitev v primeru nastopa določene okoliščine (npr. starosti). Vsi navedeni elementi so tudi del slovenske ureditve pokojninskega zavarovanja.

Primerjalno gledano so ureditve v državah članicah EU različne – poleg že navedene obvezne upokojitve, je v nekaterih državah aktualna tudi npr. prepoved opravljanja istovrstnega dela, kot si ga pred upokojitvijo, določen čas po upokojitvi (zaradi preprečevanja nelojalne konkurence delovno aktivnim, ki še ne izpolnjujejo pogojev za upokojitev); prejemanje nižje plače v primeru nadaljevanja z aktivnostjo kot pred izpolnitvijo pogojev za upokojitev itd.

Kot pomemben element sprejemanja ukrepov na tem področju dr. Strban izpostavlja socialno tveganje (poleg tveganja invalidnosti in vdovstva), ki je povezano s starostjo. Kot primerjavo je navedel upokojitveno starost leta 1889, ko je bil v Nemčiji uveden prvi pokojninski sistem. Ob pričakovani življenjski dobi 58 let, je bila upokojitvena starost določena pri 70. letu starosti. Takrat je namreč socialno tveganje temeljijo na domnevi

invalidnosti, kar je bilo pri prej navedeni starosti avtomatično izpolnjeno. Povprečno trajanje prejemanja pokojnine je bilo dve leti. Tudi ta primerjava s preteklostjo kaže na velike spremembe v družbi skozi čas.

Danes je to razmerje drugačno, sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja pa je naravnan tako, da se od določene starosti dalje ekonomske aktivnosti v družbi ne zahteva več. Pri tem je stvar razprave in dogovora, katero starost se prepozna kot primerno (60, 65 let?). Po trenutnem sistemu v Sloveniji lahko posamezniki prosto izbirajo, ali bodo po doseženih pogojih za starostno upokojitev ostali delovni aktivni ali ne. Sistem je naravnan pretočno (t. i. pay as you go), kar pomeni, da aktivne generacije prispevajo za upokojene generacije. Sistem ni naložbeni, kot to velja za prav tako poznana zasebna zavarovanja za doživetje. Socialno tveganje starosti se kompenzira z javnimi zavarovalnimi sistemi, odgovore na vprašanja doživetja pa se rešuje z zasebnimi zavarovanji.

Kar se tiče t. i. dvojnega statusa v trenutnem sistemu po pojasnilu dr. Strbana ne gre za vprašanje dela upokojencev, ampak gre za delno pokojnino, ki jo prejemajo še vedno aktivni. Posledično takšna ureditev po njegovi oceni predstavlja ukrep aktivne politike zaposlovanja, in ne toliko ukrep, povezan s pokojnino, ki v osnovi predstavlja nadomestilo izpadlega dohodka zaradi starosti. Razlika je tudi v financiranju, saj aktivno politiko zaposlovanja financira država, pokojnino pa financiramo trenutno delovno aktivni in mlajši, ki prihajajo na trg dela. Zato nekateri dvojni status razumejo tudi kot obrnjeno solidarnost - vsi prispevamo, pokojnino pa »pridobijo« tisti, ki je ne potrebujejo. S tega vidika je lahko vprašljivo že izplačilo dela starostne pokojnine (40 % in 20 %) po že izpolnjenih pogojih za upokojitev.

Dr. Strban je izražena pričakovanja, povezana s t. i. dvojnim statusom, ki temeljijo bolj na zasebni in ne javni iniciativi za zavarovanje rizika ter na dojemanju, da moraš nekaj dobiti, ker si prehodno nekaj vplačeval, primerjal z ureditvijo obveznega zdravstvenega zavarovanja (ali se tudi tam pričakuje, da boš dobil bonus, če eno ali več let ne zboliš?); z ureditvijo zavarovanja za brezposelnost (si prostovoljno brezposelni zaslužijo nagrado?) ter zavarovanja za starševsko varstvo (ali lahko pričakujemo določeno kompenzacijo, če nimamo otrok?). Izpostavil je tudi, da bi upokojitev v osnovi morala v življenju posameznika predstavljati srečen dogodek.

Komisija je bila seznanjena tudi s stališčem Mladinskega sveta Slovenije (MSS), ki podpira ideje Omrežja e-seniorji 55+ glede izobraževanja in ozaveščanja prebivalstva ter starejših o tehnološkem napredku, tudi z vidika medgeneracijskega povezovanja in prenosa znanj (od starejših k mladim in obratno). Glede vprašanj pokojninskega sistema pa se je MSS opredeli v posebnem mnenju o pokojninski reformi, v katerem med drugim izpostavlja časovnico vstopa mladih na trg dela ter nujno ozaveščanje mladih o pomenu plačevanja obveznih prispevkov iz naslova pokojninskega in invalidskega zavarovanja vse od prve zaposlitve naprej. Predhodno pa tudi v okviru študentskega dela. Pri tem MSS opozarja, da če se slednjega opravlja na črno, posamezniku ne teče pokojninska doba. MDDSZ je v odgovoru pojasnilo, da prekarno delo predstavlja eno od področij, s katerim se intenzivno ukvarja. Na podlagi strategije o odpravi prekarnosti, ki je v pripravi, se želi preprečiti navidezne oblike dela ter vzpostaviti večji nadzor in sodelovanje med inšpektorati na tem področju.

MSS izpostavlja tudi razprave o ustrezni starostni meji za upokojitev, ob upoštevanju sodobnega načina življenja, pojava težav z zdravjem (tudi duševnim) med delovno aktivno dobo in podaljševanja življenjske dobe.

Študentska organizacija Slovenije (ŠOS) pa je v okviru predstavitve svojega stališča izpostavila medgeneracijsko solidarnost in Medgeneracijsko koalicijo Slovenije, v katero je vključena poleg MSS, Zveze društev upokojencev Slovenije in Dijaške organizacije Slovenije. ŠOS se zaveda pomena pokojninskega sistema, prav tako pa podpira pobude za prenos znanja med generacijami, kar lahko doprinese tudi k boljši povezanosti med generacijami in k ustvarjanju bolj inkluzivnega delovnega okolja. Kljub temu poudarja, da je treba mladim zagotoviti možnost za zaposlitev in napredovanje, na kar se ob razpravah o podaljševanju delovne aktivnosti starejših pogosto pozablja. ŠOS prav tako podpira zaščito pokojnin in pravic upokojencev, hkrati pa izraža potrebo po širših reformah, ki bi zagotavljale pravičnost in trajnost za vse generacije. Želi si iskanja ravnovesja med spoštovanjem pravic starejših in zagotavljanjem boljših pogojev za mlade, ki morajo šele začrtati svojo življenjsko in karierno pot.

* * *

Komisija ugotavlja, da je vprašanje pokojnin vedno aktualno družbeno vprašanje, saj je pomembno za vsakega izmed nas, prav tako so njegove spremembe posledica širših družbenih sprememb.

Poudarjeno je bilo, da je bilo podobnih pobud, kot jo je podalo Omrežje e-seniorji 55+ glede možne nadgradnje dosedanjih možnosti t. i. dvojnega statusa upokojencev – hkratnega prejemanja pokojnin in (polne) delovne aktivnosti, v preteklih letih že kar nekaj. Nanje so se v preteklosti že odzvali pristojni državni organi, pri čemer so bile izpostavljene tudi omejitve, ki izhajajo iz zakonodaje pa tudi Ustave Republike Slovenije ter specifik našega sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Kar se tiče predloga Omrežja e-seniorji 55+ za soorganizacijo posveta na temo srebrne ekonomije, je predsednik komisije pojasnil, da sicer komisija ostaja odprta tudi za navedeni predlog, a bi se ga zaradi vseh ostalih aktivnosti lahko izvedlo šele jeseni 2025. Prav tako je bilo pojasnjeno, da širše posvetovanje lahko sicer resda predstavlja podij za ozaveščanje strokovne in širše javnosti o določenih vprašanjih, a ni nujno, da na posvetu oblikovani predlogi in pobude tudi dejansko privedejo do sprememb zakonodaje. Glede na to, da so trenutno v pripravi spremembe ZPIZ-2 in ker je bilo iz pobude razbrati, da bi pobudniki želeli, da se odprta vprašanja razreši v najkrajšem možnem času, je bilo posledično bolj primerno, da se je pobudnikom omogočilo, da ob obravnavi tematike na seji komisije svoja stališča predstavijo neposredno oblikovalcem politik in ostalim deležnikom, vabljenim na sejo, in to še v času priprave prej omenjenih aktualnih sprememb ZPIZ-2.

V razpravi članov komisije je bilo izpostavljeno strinjanje s pobudniki, da se svet spreminja in da se soočamo z demografskimi spremembami, pri čemer se zdi, da Slovenija nanje ni pripravljena.

Izraženo je bilo mnenje, da se prepočasi odzivamo na vsakodnevno realnost in da se nismo pripravljeni prilagoditi spremenjenim družbenim razmeram. Izpostavljeno je bilo tudi, da spremembe zahtevajo pogum, nove družbene inovacije in dovzetnost za širše družbene spremembe.

Tudi na področju pokojninskega sistema potrebujemo širši družbeni konsenz in odprt dialog. Rezultat slednjega je tudi že prej omenjena Medgeneracijska koalicija Slovenije, katere namen je povezati starejšo in mlajšo generacijo, preseči dojemanje odnosov med generacijami z vidika pokojninske zakonodaje kot konflikta in najti odgovore na izzive, ki jih prinaša dolgoživa družba. V prihodnje bi bilo po mnenju komisije treba dati poudarek predvsem medgeneracijski solidarnosti in medgeneracijskem sodelovanju.

Dana je bila tudi pobuda, da se z vidika medgeneracijskega sodelovanja bolj aktivno izkorišča institut mentorskih shem in da se mora več pozornosti posvečati starejšim z vidika njihove sprejetosti in pomembnosti za družbo.

Komisija je razpravljala tudi o pomanjkanju kadra in novih oblikah dela, ki jih je nujno treba upoštevati pri oblikovanju rešitev na trgu dela in v povezavi z oblikovanjem sistemov socialne varnosti, med drugim pokojninskega sistema.

Pri sprejemanju ukrepov bi bilo treba razlikovati tudi med različnimi strukturami zavarovancev – med fizičnimi delavci, med katerimi je želja po upokojitvi in počitku praviloma večja, ter tistimi, ki si tudi po izpolnitvi pogojev za upokojitev še želijo nadaljevati s svojo delovno aktivnostjo. Pri tem je bilo izpostavljeno, da je pokojnina posebna vrsta pravice, ki nastane z upokojitvijo, zato bi bilo treba za tiste, ki želijo biti še nadalje aktivni, uvesti nove oblike, ki jim to lahko omogočajo, če se trenutne možnosti izkažejo kot neustrezne.

Ocenjeno je bilo, da trenutno zaradi rigidnosti sistema izgubljamo pomemben del družbenega dohodka, saj se zaradi pomanjkanja regularnih možnosti delovne aktivnosti in dodatnega zaslužka upokojenci poslužujejo sive in črne ekonomije, namesto da bi se vlagalo v razvoj srebrne ekonomije. Upokojenci so namreč pomemben vir potrošnje, njihova delovna aktivnost pa bi lahko bila tudi pomemben vir davčnih prihodkov.

Za trenutne oblike možnega dela upokojencev - osebno dopolnilno delo, kratkotrajno delo in podjemna pogodba - je bilo ocenjeno, da niso najbolj optimalne. Zlasti podjemne pogodbe, ki se čedalje bolj uporablja tudi v gostinstvu, kmetijstvu itd., se številni upokojenci ne želijo posluževati, ker s finančnega vidika zanje ni ugodna. MDDSZ pri tem pritrjuje, da pogodbe civilnega prava spremljajo določeni stroški (8,85-odstoten prispevek za pokojninsko zavarovanje, 6,36-odstotni prispevek za zdravstveno zavarovanje od plačila, zmanjšanega za normirane stroške, ki jih v višini 10 % plačuje podjemnik, ter akontacija dohodnine od dohodka iz drugega pogodbenega razmerja po stopnji 25 % od davčne osnove), pri čemer je bilo ugotovljeno, da bi se navedena vprašanja moralo reševati z drugo (npr. davčno), ne pokojninsko zakonodajo. Navedeno obliko pogodbenega dela namreč uporabljajo tudi tisti zaposleni, ki si iz različnih razlogov želijo dodatnega dohodka. Nizke plače in pokojnine, v zadnjem času pa tudi inflacijski vplivi, namreč od marsikoga terjajo dodatno aktivnost za zagotovitev dostojnega življenja.

Razprava je tekla tudi o tem, ali bi bilo pravice iz pokojninskega zavarovanja bolj korektno vezati na dopolnjeno delovno/pokojninsko dobo in ne na starost, saj bi se s tem odpravilo diskriminacijo, ki jo doživljajo tisti, ki morajo, kljub že izpolnjenemu pogoju 40 let pokojninske oz. delovne dobe, ostati aktivni vse do izpolnitve še drugega pogoja, to je pogoja starosti (trenutno 60 let). MDDSZ je v zvezi s tem pojasnilo, da vse države v EU svoje pogoje za upokojitev vežejo tudi na starost, zato opustitev tega pogoja in vezanje starostne pokojnine zgolj na pogoj dosežene pokojninske dobe ne bi bila primerna. V razpravi članov komisije je bilo zastavljeno tudi vprašanje, ali že obstaja sodna praksa v Sloveniji ali EU iz naslova morebitne diskriminatornosti navedene ureditve, na kar pa v nadaljevanju seje ni bilo podanega odgovora.

Na podlagi razprave in dejstva, da pogajanja o vsebini novele ZPIZ-2 aktivno potekajo, je bilo predlagano, da se pobudniki povežejo z MDDSZ (in po dogovoru tudi predstavniki Zavoda) in da skupaj proučijo možne rešitve, ki bi se jih lahko vključilo v novelo ZPIZ-2. Pri tem so vsi navedeni deležniki izrazili pripravljenost na pogovore in sodelovanje.

Posebej je bil izpostavljen tudi pomen socialnega dialoga pri spremembah sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Dogovor med socialnimi partnerji namreč predstavlja trdno podlago za širše družbeno soglasje in ima nedovomno določeno težo. Kot naslednja možna faza sooblikovanja predlaganih rešitev pa je bil izpostavljen zakonodajni postopek. Pri tem je bila izražena želja, da se s to težko pričakovano novelo ZPIZ-2 oblikuje rešitve, ki bodo lahko odgovarjale na izzive sistema in družbe na daljši rok, ne zgolj kratkoročno.

Komisija je po opravljeni razpravi sprejela naslednji **sklep**:

Komisija za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide poziva pristojno Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, da ob pripravi aktualnega predloga sprememb zakonodaje s področja pokojninskega zavarovanja prouči možnost implementacije predlogov Omrežja e-seniorji 55+ glede dodatnih možnosti hkratnega opravljanja dela ali dejavnosti in prejemanja pokojnine, ob upoštevanju strokovnih stališč, finančnih, zakonskih in ustavnih omejitev ter na podlagi širokega (medgeneracijskega) soglasja v družbi in med socialnimi partnerji.

Sekretarka komisije
mag. Nuša Zupanec, l. r.

Predsednik komisije
Danijel Kastelic, l.r.